

bode mnogim čitateljem popolnoma neznana, ker se ne nahaja v prirodi nespojena, kajti takoj se spoji s kislikom. Tukaj ne bomo opisovali, kako se ta kovina dobiva, ker ta kemična dela nimajo nobenega interesa za kmeta in so sploh jako težavna. Ta kovina je še nekoliko lažja od vode, srebrno bela, pri navadni gorkoti mehka kakor vosek, pri 62° gorkote se že topi in pri veliki vročini se pa kar shlapi.

Našim čitateljem se bode čudno zdelo, če povemo, da ta kovina gori z modrim plamenom. Če jo vržemo v vodo, se kar vname, to je vodi odtegne kislik in začne goreti. Pa tudi na prostem zraku se tako hitro spoji s kislikom, da se mora spravljati v petroleji.

Sicer se pa tudi kalijev okis ne nahaja v prirodi. Dobi se le, če se kalija sežge. Ta okisec se hitro spoji z vodo v kalijev hidrat, katerega navadno kali, ali pa živi kali imenujemo. Za obrtne namene se kali večkrat rabi in ga narejajo s tem, da pepeliko razkrojijo z živim apnom. Navadno se nahaja kali v zemlji spojen s črno-prstenimi kislinami.

Te kisline še niso tako natančno preiskane in niso v vsaki prsti jednake. Njih opis torej ni lahko mogoč, ravno tako ne opis njih spojin. Potem se nahaja kali spojen z ogljenčevo kislino, ali pa z žvepleno kislino, kateri snovi nastaneta pri razpadanju nekaterih vrst kamnja, ali kot soliterno kislikali v zemeljski vodi. Iz teh spojin dobivajo rastline kali, katerega potrebujejo.

Ogljenčevo kislali kali se pa nahaja v trgovini pod imenom pepelika, kateri se pa dobiva iz pepela raznega drevja. To je beli prašek z jako lužnatim okusom. Pepelika se rada razstopi v vodi in vodo vleče nase.

Žveplenokisli kali se nahaja navadno čist v šestoglatim stebričkom podobnih kristalih. V mrzli vodi se nerad raztopi, rajši pa v gorki. Rabi se tudi v trgovini. Glavna njegova poraba je vendar le za gnojenje. Ko je Liebig razkril, kako važne so nekatere rudninske snovi za gnojenje, začele so ga nekatere tovarne izdelovati. Žveplenokisli kali pomeša z žveplenokislo magnezijo in to prodajajo za gnoj.

Solitarnokisli kali se navadno imenuje solitar. Ta spojina raztopi se v vodi. V vročini se ne raztopi. Soliter jako pospešuje okisanje raznih tvarin, to je njih spajanje s kislikom. Včasih je ta solitar velicega pomena, ker so ga razvili za fabrikacijo solitrove kisline in več drugih stvarij. Zadnji čas ga je pa marsikje izpodrinil natronov soliter, kateri se nahaja v Ameriki, in se od prvega loči v tem, da v njem natron nadomešča kali.

Kakšne važnosti je kali za kmetovalca, je vidno iz preiskav učenih kemikov, po katerih jeden hektar pšenice pri srednji letinji iz zemlje izsesa 53 kilo kalija. Rž ga pa potrebuje nekaj manj. Posebno veliko kalija potrebuje živa ali pekoča kopriva. Kjer rastejo dobro te rastline, si lahko mislimo, da je dosti kalija v zemlji.

Na njivah moramo vsekako gledati, da s primernim gnojenjem povrnemo kali, katerega odtegnejo rastline. Manj se je pa bati, da bi gozd izmolzel kali iz zem-

lje. Hektar smerekovega gozda porabi na leto kake tri, in bukovega kacij šest kilo kalija.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Shod čebelarjev zboroval je te dni na Dunaji. Bil je zanimiv razgovor o raznih strokah čebelarstva. Posebno so gospodje razpravljali o tem, je li umestno vvažati tuje čebelne vrste. Nekateri čebelarji so bili zoper to, ker je naša domača čebela najboj vajena našega podnebja. Večina je pa vendar mislila, da se s tujimi čebelami domače vrste zboljša. Govorilo se je tudi o gnibli v panjevih. Glavni učitelj Fulda je priporočal, da bi dajali lizol čebelam.

Shod vinščakov je zboroval na Dunaji. Udeležil se ga je tudi slovenski poslanec Pfeifer. Govorilo se je posebno tudi o trtni uši in o obnovljenji uničenih vinogradov. Poljedelski minister, ki je tudi pazno sledil obravnavam, je zagotavljal, da bode vlada storila, kar bode mogla. Pojasnjeval je, kaj je že vse vlada storila v povzdigo vinstva.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Blizu Št. Petra izvira rečica Pivka, ki daje vsej tej okolici ime „na Pivki“. Razprostira se več ur daleč na široko in dolgo med 1189 m visokim Snežnikom, ki jo omejuje s svojimi predgorji k desni od železnice, in med 1249 m visokim strmim Nanos-om, kateri poslednji k levi na severo-zapadni strani dela mejo med Pivko in Vipavsko dolino. Obširna Pivka je valovita (gričnata) planota, in je za vojaške vaje, manjše in tudi večje, baje tako pripravna, da se je — in to vem iz popolnoma zanesljivega vira — prvi sedanji avstrijski vojskovodja, cesarska svetlost nadvojvoda Albreht o njej izrazil, da ne pozna za take namene nobenih boljših prostorov.

Prvi predmet, ki me je zanimal na mojem nočnem potovanju, bila je farna vas Slavina, ki se kaže potnikom v bližni bližavi k levi od železnice. Slavina je najstarejša fara in duhovnija na Pivki. (Pričetek njeni stavijo v l. 1300.; — leta 1380. podelil je bil to duhovnijo tržaški škof Angelo naddijakonu Nikolaju pl. Dominici. Vse fare po Pivki, bistriško-vremski dolini in na Krasu spadale so namreč noter do naših časov pod tržaško škofijo; one v Vipavski dolini in po Goriškem Krasu pa pod oglejski patrijarhat, in so bile poznej prišle pod goriško nadškofijo.) O Valvazorjevem času štela je Slavina 17 podružnic; prispadala jej je celo Postojina kot vikarijat. — Pogled na slavinsko farno cerkev, ki je bila obsijana od svetlobe blede mesečine, zbujal je v meni žalno-čutne spomine s tem, ker na ondotnem pokopališču počivajo koščice že treh mojih rojakov-duhovnikov. L. 1808. (8. junija) umrl je v Slavini moj sloveči rojak, prečastni g. Filip Fröhlich;

dr. modroslovja in bogoslovja, kanonik in mestni župnik pri Sv. Antonu v Trstu. Na svojo lastno prošnjo prišel je bil leta 1792. kot župnik v Slavino, kjer je skončal tudi tek svojega življenja. Drugi rojak, ki je v Slavini umrl l. 1852. (27. marcija), bil je č. g. Martin Jerala, ondotni farni upravitelj, ki bi bil brž ko ne postal ondi tudi župnik. A smrtna kosa požela ga je v najkrepkejši dobi njegovih let. Zadnji rojak, v. č. g. Janez Globočnik, umrl je kot župnik v Slavini l. 1877. (18. dec.)

Sveta dolžnost veže me, tega blagega g. rojaka še s posebno hvaležnostjo omeniti, in prav veseli me, da se mi v to na tem mestu ponudi ugodna prilika. Nekoliko let pred njegovo smrtjo nameraval je blagi pokojnik, — tako mi je sam pravil o neki priliki, — za svoj rojstni kraj utemeljiti neko ustanovo, iz katere bi bili zajemali njegovi rojaki vsako leto o najpotrebnejšem času obilico duševnih dobrot in blagostij. Ni tu mesto za to, in prežalen je uzrok, da bi ga javno navedel, nad čim se je bil razbil velikodušni namen blagega pokojnika. (Saj je oba dotičnika že zagrebla grobarjeva lopata.) Pri tem pa dobrosrčnega pokojnika ni zamogel nihče opovirati, da je zapustil za siromake svojega rojstnega kraja glavnico 1800 gld., iz katere obrestij bodo dobivali vsako leto podporo, ko odmrja oseba, ki vživa do svoje smrti dotične obresti kot nekako vpokojnino. Ker je v Slavini že zdavni in častni običaj, da zapusti vsak farni predstojnik v župnijski dvorani v stalni spomin svojo podobo (portrait), bi bil tedaj lahko vse tri omenjene rojake vidil v podobljene, ko bi mi bil dopuščal čas, da bi bil popotoval tu mimo po dnevi, in bi se bil pomuditi zamogel. A urni hlapec drvil je silno hitro naprej, da sem le iz daljave zamogel poslati rajnim rojakom srčno željo: naj počivajo v sladkem miru!

Le gredé mi je bila Slavina spred oči.

Naslednja postaja Prestranek (po nemški Prestranegg!?) mi je bila vir nove skušnjave, naj bi tudi tu pasel svojo radovednost, ko bi bilo moč, in — se vé — tudi čas. Kaj pa tu? V bližavi nahaja se sloveča cesarska kobilarna (Gestütt), katerej domačini navadno „Štit“ pravijo. Sam bi o tem ne vedel mnogo povedati, po podatkih pa, katere sem na prošnjo in vprašanje od dobrega prijatelja prejel, naj navedem naslednje: Kobilarna je od postaje na pr. dva km proti zahodu oddaljena. Svet je kot na Pivki sploh, valovit; tu grič, tam raván. Cesarsko posestvo obsega 182.64 ha s hlevoma na „Bilah“ $\frac{1}{2}$ ure proti vzhodu, in s hlevom v „Škulah“ v Hrenovški fari, od „Štita“ $\frac{3}{4}$ ure proti severu. Vseh hlevov je šest in odrejajo v njih od 300 do 350 mladih konj na leto. Najmlajša, — dojna žrebeta od kobil po $\frac{1}{2}$ leta stara, so v enem hlevu. V drugem so stara po 1 leto in tako gre po starosti naprej. Ko so stari blizu 4, ali ravno 4 leta, odvedó jih na Dunaj na cesarski dvor, ker posestvo in odrejališče je prav privatna cesarska last, ne pa državno ali erarično.

Mlade konje o poletji le zunaj na prostem pasejo (gotovo za to, da se bolj vtrdijo), po zimi so v hlevih.

Razun o času krmenja so eno- in dveletni zmirom spuščeni, to je neprivezani. Bolj odraščeni so po hlevih, privezani, in ima vsak nad jasli zapisano svoje ime. V kobilarni poslujoče osebe ni vojaško, ampak civilno. Načelnik mu je kontrolor; poleg njega deluje kovač-zdravnik (Kurschmied). Hlapcev, kateri so večidel oženjeni in stanujejo okoli grada v posameznih hišicah, je okoli 20. Vsak dobi po 30letnem službovanji pokojnino. Ob dnevih cesarskih slavnostij je vse osebe uniformirano. — Naj o tej priliki omenjam tudi še cesarske kobilarne v Lipici na Primorskem, ker ste si z prestransko v zvezi. Od tod (iz Prestraneka) do Sežane so 4 žel. postaje, od tam pa $\frac{3}{4}$ ure (peš hoje) v Lipico. Lipica odreja žrebce in kobile, Prestranek pa mlade konje. (Kraško podnebje mora tedaj konjereji biti posebno ugodno.) V Lipici biva glavni načelnik (Gestütsmeister), kateri prihaja vsaki teden nadzorovat v Prestranek, ki je nekaka podružnica kobilarne v Lipici.

Po tej kratki pomudbi odrinimo dalje!

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Shod nemških in avstrijskih antropologov bil je minoli teden v Inomostu. Predsedoval mu je znani berlinski učenjak Virchov.

Belgijski časnikar. V Bruselji je umrl znani belgijski literarni in dramatični kritik, Fré'dé'ric. Delal je pri raznih listih in je njegovo ime bilo znano ne le v Belgiji, temveč tudi na Francoskem. Bil je tudi član akademije znanosti. Imel je še le štirideset let.

Brati in pisatine znajo izmej tisoč vojaških novincev v Švediji 4, v Švici 5, v Nemčiji 12, v Holandiji 18, v Franciji 123, v Angliji 127, v Belgiji 154, v Avstriji 388, v Italiji 480, v Španiji 700 in v Rusiji 738 odstotkov

Zdravniška šola na Kitajskem. Zadnje dni se je na Kitajskem otvorila prva zdravniška šola po evropskem vzorcu. Sprva se na njej poučuje v angleščini, ker so skoro vsi profesorji Angleži.

Novice.

— **Odkritje Cigaletovega spomenika.** Kako Slovenci vedo slaviti zaslužne svoje može pokazali so zopet dne 26. m. m. Prezaslužnemu slov. pisatelju in pravniku Mateju Cigaletu odkrili so v Črnem vrhu spomenik odnosno spominsko ploščo v njega rojstni hiši v Lomeh. Prijazni Črni vrh odel se je ta dan v praznično obleko; gostom v pozdrav postavljenih je bilo več slavalokov in raz hiš so vihrale zastave. Pri slavnosti je zastopal društvo „Pravnik“ načelnik g. dr. Andr. Ferjančič in odbornika gg. dr. Babnik in dr. Majaron; „Matico Slovensko“ predsednik g. prof. Fr. Levec in tajnik gosp. E. Lah; družbo sv. Mohorja gg. prof. dr. Sket in prof. Apih iz Celovca; slov. pisateljsko društvo v Ljubljani gospod Funtek; slovenski klub na Dunaji g. dr. Murko. Izmej družtev sta se posebno mnogoštevilno vdeležila „Čitatnica“ in „delavsko bralno društvo“ iz Idrije. Sicer je došlo še mnogo posameznih čestilcev Cigaletov iz raznih krajev. Naroda iz okolice je bilo nebrojno zbranega ta dan v Črnem vrhu. Došle goste je slavnostni odbor z gasilnim društvom in občinskim